

Posudek oponenta na bakalářskou práci Martina Tolara „Úmrtnost seniorů na vnější příčiny smrti v České republice v letech 1994 až 2012“

Předkládaná bakalářská práce Martina Tolara se vzhledem k probíhajícímu stárnutí populace zaměřuje na téma, které se stává stále více aktuálním a diskutovaným odbornou i laickou veřejností. Jejím cílem je provedení analýzy úmrtnosti seniorů v důsledku vnějších příčin smrti v České republice po roce 1994. Seniorská populace je vymezena věkem 60 a více let, samostatně je však pracováno s osobami ve věku 60 až 74 let a 75 a více let. Ve stručné úvodní části práce si pak autor vymezuje čtyři výzkumné otázky, na které se bude snažit hledat odpověď.

Pro čtenáře může být překvapivé, že po jedné stránce relativně obecného úvodu je přistoupeno přímo k popisu použitých metod a zdrojů dat, a to bez teoretičtějšího uvedení do kontextu nebo přehledu relevantní literatury k tématu. Z hlediska použitých dat, není v textu bohužel vysvětleno, proč autor nevychází z jediného zdroje, pokud je to možné. Z metodologického hlediska je jediným užitým postupem výpočet přímo standardizované míry úmrtnosti. Použitý standard je sice v textu zmíněn, nicméně schází jeho bližší popis a především citace jeho zdroje (nejedná se o jediný necitovaný zdroj).

Teoretičtější částí práce je až kapitola 3., jejímž cílem patrně bylo zasazení provedené analýzy do patřičného kontextu. Zde je také zdůvodněno věkové vymezení seniorů užívané v práci (tedy věk 60 a více let). Smysl kapitoly 3.2 však bohužel zcela postrádám, na několika řádcích této kapitoly není k pojmu úmrtnosti bohužel uvedeno nic relevantního k tématu práce. Dále není jasné, co vedlo autora k tomu, že vývoj celkové úmrtnosti v letech 1994 až 2012 na str. 20, 21 je z velké části založen na užívání a dokonce porovnávání absolutních počtů zemřelých – autor např. uvádí, že v roce 2012 mužů „zemřelo o dvě třetiny více než žen“. Kromě toho, že uvedené tvrzení je nejasné i z matematického hlediska (dvě třetiny čeho?), lze autora jen upozornit, že je chybné z hlediska demografického.¹ Obdobný problém s nerozlišováním absolutních počtů a měř se v práci opakuje (např. na str. 27).

První výsledky analýzy jsou prezentovány v kapitole čtvrté. V této části však spolu mnohdy nekoresponduje text a tabulky (na str. 21 a 25 si neodpovídá text s Tab. 1), v textu není odkazováno na grafy, text je často velmi popisný (a tím dost nepřehledný) bez věcné interpretace výsledků, např. kapitola 4.1.3 nebo 4.2.2, kde jsou popisovány křivky standardizovaných měř úmrtnosti, které se v práci vůbec nenachází, u Obrázku 3 není jasné, proč ukazuje jen vývoj dvou ze tří zahrnutých skupin příčin (navíc barvy v tomto obrázku jsou v tištěné verzi těžko rozeznatelné). V kapitole 4.2 pak autor přechází ke studiu úmrtnosti pro dvě věkové skupiny seniorů. Výsledky jsou popsány opět pouze slovně.

Pátá kapitola obsahuje analýzu úmrtnosti seniorů na vnější příčiny na krajské úrovni. Srovnání je prováděno za tři tříletá období, graficky jsou výsledky prezentovány z nejasného důvodu jen za období dvě. Navíc vlivem použití rozdílných škál není možné z obrázků zhodnotit vývoj, číselné

¹ V roce 2012 zemřelo 54550 mužů a 53639 žen (Zdroj: Demografická ročenka České republiky 2012, Tab. F.02 Zemřelí podle pohlaví, věku, velikostních skupin obcí a krajů)

hodnoty (např. v příloze) uvedeny nejsou. Doprovodný text je spíše stručný a výhradně popisný. Jak bylo uvedeno, výsledky jsou prezentovány za tříletá období z důvodu snahy eliminovat nežádoucí variabilitu dat, ovšem v této souvislosti není jasné, proč popisné statistické ukazatele v tabulkách této kapitoly jsou počítány z jednoletých hodnot (značně variabilních – v nemálo případech se vyskytovaly i nulové počty zemřelých!). Celkově neuvedení zdrojových dat, např. v příloze práce, činí všechny výsledky značně zpochybnitelné – již z hodnot standardizovaných měr úmrtnosti je zřejmé, že absolutní počty případů, ze kterých byly míry počítány, se musely mnohdy pohybovat jen v řádu jednotek. Z tohoto důvodu lze analýzu na základě relativně detailního členění dat (podskupiny vnějších příčin – kraj – omezená věková skupina) považovat spíše za hraniční a maximálně pak orientační.

Autor na některých místech textu opomíjí citovat využívané zdroje nebo jsou citace nepřesné (např. „Češková, 2007“ na str. 19 vs. „Češová, 2007 v seznamu literatury, „Kalvach, 2007“ vs. „Kalvach a kol., 2007“), některé zdroje ze závěrečného seznamu v textu nejsou citovány vůbec (Bartoňová a kol. 2007, Český statistický úřad, oddělení Olomouc 1997, Kubáčková 2007, Rabušic 1995), bibliografické záznamy navíc neodpovídají jednotné normě nebo nejsou rozlišitelné (ČSÚ, 2013). Autor nerespektuje doporučení citovat primární zdroje, nikoli přednášky. Ani stylistická stránka textu není na vysoké úrovni – určité pasáže vyznívají až nejasně, zjednodušeně či neodborně (str. 25 „*Muži měli zub na křivce...*“, aj.). V textu bohužel zůstalo i dost formálních nedostatků – překlepy, neuvádění jednotek daných hodnot (např. Příloha 2, Tab. 1), špatné skloňování, apod. Za poměrně závažný nedostatek lze považovat i to, že mnohé výsledky jsou v textu popisovány pouze slovně, nejsou zobrazeny v žádném grafu či tabulce. Otázkou tak může být, proč je do přílohy zařazena např. tabulka s absolutními počty zemřelých podle skupin příčin, nebo proč jsou obě přílohové tabulky jen za celkové obyvatelstvo, když tematický se práce má zabývat skupinou seniorů, a naopak nebyly zařazeny alespoň tabulky se standardizovanými mírami v relevantních věkových skupinách apod.

Na základě uvedeného je zřejmé, že práce bohužel obsahuje relativně velké množství nedokonalostí, zasloužila by dopracování a to z hlediska obsahového i formálního. Díky neuvedení číselných hodnot nelze ani souhlasit s tvrzením autora, že práci lze využít jako základ dalších studií na podobné téma, spíše se jedná o úvod do problematiky a vytvoření základního přehledu vývoje v této oblasti. To je také důvodem, proč předkládanou bakalářskou práci Martina Tolara „Úmrtnost seniorů na vnější příčiny smrti v České republice v letech 1994 až 2012“ **doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 29. srpna 2014

RNDr. Klára Hulíková Tesárková, Ph.D.

oponent